

Многие террористические акты прямо направлены против органов государственной власти и управления с целью воспрепятствования их нормальной деятельности [5, с.159].

Таким образом, необходимость рассмотрения теоретических основ криминалистического обеспечения расследования террористического акта обусловлена тем, что это – одна из приоритетных задач, без решения которой деятельность структур, осуществляющих борьбу с терроризмом, становится практически невозможной.

Список использованной литературы: 1. B. Glavan, Probleme actuale privind activitatea specială de investigații, Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației Volumul VII, Partea 1. Cahul: USC, 2020. 2. A. Pareniuc, V. Beda, „Activitatea mercenarilor ca generator de riscuri pentru securitatea națională a Republicii Moldova”, Analele științifice ale Academiei Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, Științe juridice// Legal Sciences, nr. 12/ 2020, ISSN 1857-0976. 3. К.Е. Криворотов. Особенности расследования преступлений террористической направленности. Материалы научно-практического семинара (Ростов-на-Дону, 24-25 мая 2012 года). 4. Комиссаров В.С. Терроризм, бандитизм, захват заложника. М., 1997. 5. М.М. Намазбекова, Теоретические основы криминалистического обеспечения расследования террористического акта. Федеральное Государственное Казенное Образовательное Учреждение Высшего Образования «Академия Управления МВД России», Москва 2015.

Катерина Миколаївна Пензева,

старший викладач кафедри криміналістики, судової експертології

та домедичної підготовки факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗАПОДІЯННЯ НЕОБЕРЕЖНОГО ТЯЖКОГО АБО СЕРЕДНЬОЇ ТЯЖКОСТІ ТІЛЕСНОГО УШКОДЖЕННЯ

Головною метою розробки методики розслідування окремого виду кримінальних правопорушень є забезпечення повноти розслідування певної категорії злочинів. Безумовно, що встановлення всіх елементів криміналістичної характеристики необережного тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження є вкрай важливим для криміналістичної методики розслідування даної категорії злочинів.

Особа злочинця є одним з основних та визначальних елементів криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних із заподіянням необережного тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження. Необхідно зазначити, що особа злочинця є об'єктом дослідження багатьох юридичних наук, зокрема кримінального процесу, кримінального права, кримінології, криміналістики, які досліджують особистість кожна у своєму напрямі. Криміналістичне дослідження особи злочинця має важливе значення для розкриття та розслідування заподіяння необережного тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження, адже направлено на вдосконалення та підвищення ефективності досудового розслідування злочинів даної категорії [1]. Питанням дослідження особи злочинця як елементу криміналістичної характеристики злочину займалися такі науковці, як: В.П. Бахін, Р.С. Белкін, О.М. Васильєв, В.К. Гавло, В.С. Кузьмічов, О.Р. Лужецька, В.О. Малярова, М.В. Салтевський, Р.Л. Степанюк, К.О. Чаплинський, С.Н. Чурилов, В.Ю. Шепітько та інші вчені.

Говорячи про особу злочинця з позиції криміналістики можна зазначити:

- особа злочинця є об'єктом самостійного вивчення,

- характер вчиненого злочину знаходиться в тісному зв'язку з визначеними властивостями і якостями особи злочинця, його злочинним минулим, що створюють злочину індивідуальність і неповторність.

Різноманітні підходи до визначення даного питання зводяться до того, що особа злочинця розглядається як суб'єкт з певним комплексом ознак, серед яких:

- дані демографічного характеру, моральні якості, психологічні особливості [2, с. 258],
- сукупність психофізичних властивостей і якостей, мотиваційних установок, емоційної і раціональної сфер людської свідомості [3],
- соціально-правові дані, природно-біологічна інформація про особу [4, с. 92],
- соціально-демографічні властивості, психологічні якості, біологічні особливості [4, с. 96].

Заподіяння тілесних ушкоджень необережно суттєво відрізняється від умисного спричинення тілесних ушкоджень. Злочинна самовпевненість та злочинна недбалість як види необережності передбачають, що особа злочинця усвідомлює потенційну суспільну небезпеку своїх дій, але вважає, що вони хоча і можуть викликати небезпечні наслідки, але у цьому конкретному випадку не призведуть до такого результату, або особа взагалі не передбачає можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння. Тобто дії злочинця з нанесення потерпілому необережного тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження, не передбачають його намірів спричинити такі наслідки. Дії злочинця під час спричинення необережного тілесного ушкодження можуть бути результатом провокаційних подій або неадекватного сприйняття події, що сталася. Зокрема, неумисне нанесення тілесного ушкодження може бути відповіддю на злочинні дії іншої особи; реакцією на отриману інформацію, яка викликала емоційний сплеск; неправильним розрахуванням своєї фізичної сили або миттєвою реакцією при наявних спеціальних навичках. Також дії особи злочинця при необережному нанесенні тілесного ушкодження може бути спровокованими його неадекватною поведінкою внаслідок стану алкогольного або наркотичного сп'яніння.

Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики злочинів, пов'язаних із заподіянням необережного тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження, характеризується різноманіттям ознак та властивостей, серед яких: демографічна складова (стать, вік), соціальні властивості (суспільний статус, рід занять, сімейний стан, трудові та побутові стосунки з іншими членами суспільства), біологічні властивості (анатомічні та фізіологічні ознаки, стан здоров'я), моральні та психічні якості (інтелект, світогляд, інтереси, емоційна та вольова сфери). Зазначені індивідуальні ознаки віддзеркалюються в поведінці особи злочинця та його стосунках з оточуючими, зокрема з потерпілим.

Зважаючи на те, що особа злочинця при заподіянні необережних тілесних ушкоджень діє імпульсивно, без завчасного планування, важливим аспектом при розслідуванні злочину є встановлення морально-психологічних особливостей підозрюваного, наявності певної ступені дратівливості та збудження, спроможності діяти агресивно, перейти до активних агресивних, неадекватних дій. Важливе значення має спосіб життя злочинця, схильність до зловживання алкогольними напоями або вживання наркотичних засобів, що може впливати на психологічний стан особи та його реакції на події.

При дослідженні агресивних реакцій, зокрема під час нанесення необережного тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження, як одного з психологічних аспектів особистості злочинця, виділяють:

- фізичну агресію (напад) (застосування фізичної сили до іншої особи);
- непрямую агресію, яка може: виникати як результат агресії, опосередковано спрямованої на іншу особу (злостиві плітки, жарти); бути загальною, не спрямованою на жодну особу (крики, биття кулаком по столу і т. п.);

- дратівливість, яка передбачає готовність до вияву негативних почуттів за найменшого збудження (грубість, різкість);
- негативізм – опозиційна манера поведінки від пасивного опору до активної боротьби проти встановлених звичаїв і законів;
- образу – ненависть до оточуючих за дійсні, або вигадані свідчення;
- підозрілість, тобто сприйняття усіх людей як таких, що завдають або планують чи намагаються завдати шкоду;
- вербальну агресію – висловлення негативних емоцій як через крики, сварку, так і через словесні відповіді (прокльони, погрози) [5, с. 100-106; 26].

Важливим елементом характеристики особи злочинця, який спричинив необережні тілесні ушкодження, є дані про індивідуальні життєві умови, його інтелектуальний рівень, стан взаємодії з соціумом, мети та мотивів, що спонукали його на вчинення злочину, встановлення стану його фізичної підготовки, володіння спеціальними здібностями, навичками.

Зазначені ознаки особи злочинця не є вичерпними, але безумовно є важливими для розробки криміналістичної характеристики злочину зазначеного виду.

Список використаної літератури: 1. Малярова В.О. Практична функціональність криміналістичної характеристики злочинів / International research and practice conference «Urgent problems of law on the modern stage of statehood development» : Conference proceedings, October 20-21, 2017. Lublin: «Izdevnieciba Baltija Publishing» – Р. 215-218. 2. Шепитько В. Ю. Криміналістика: курс лекцій. – 2-е изд., перераб. и доп. / В. Ю. Шепитько. – Х.:ООО «Одиссей», 2005. – 368 с. 3. Демидов Н.Н. Изучение личности преступника в процессе расследования : дисс. ... к. ю.н. / Демидов Н. Н. – Волгоград, 2003. – 187 с. 4. Цветков П. П. Исследование личности обвиняемого / П. П. Цветков. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1973. – 149 с. 5. Ениколопов С. Н. Некоторые результаты исследования агрессии / С. Н. Ениколопов // Личность преступника как объект психологического исследования. – Москва : Всесоюзный ин-т по изучению причин и разработке мер предупреждения преступности, 1979. – С. 100–109.

Сергій Юрійович Перекопський,

*ад'юнкт відділу організації освітньо-наукової підготовки
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

Віталій Володимирович Романюк,

*кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри
кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ДІЗНАВАЧЕМ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Згідно з міжнародними угодами, ратифікованими урядом України у 1997 році, а саме ст. 8 Конвенції «Про захист прав людини і основоположних свобод», положення якої декларують наступний зміст: «кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції» [0]. І саме право на приватне життя особи, котра за версією органів досудового розслідування можливо вчинила кримінальне правопорушення у вигляді кримінального проступку, істотно порушується при проведенні дізнавачем негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД). Крім цього, згідно